

TELŠIŲ REGIONO PLĖTROS PLANO
PAŽANGOS PRIEMONĖS
NR. LT028-05-03-03 „SVEIKATOS PREVENCIJOS SKATINIMAS“
PAGRINDIMO APRAŠAS
2023-10-30 Nr. PA-3
Pakeistas 2024-08-20 Nr. PA-14

I SKYRIUS
BENDROSIOS NUOSTATOS

Regiono plėtros uždavinys (-iai)	Pažangos priemone prisidedama prie Telšių regiono plėtros plane nustatyto regiono plėtros uždavinio „Plėtoti prevencines gyventojų sveikatos išsaugojimo ir stiprinimo priemones“ LT028-05-03 įgyvendinimo
---	--

II SKYRIUS
SITUACIJOS ANALIZĖ IR SIEKIAMAS POKYTIS

Įgyvendinant pažangos priemonę, bus sprendžiama Telšių regiono plėtros 2022 – 2030 m. plane įvardinta 5 problema – „Nepakankamas socialinių ir sveikatos priežiūros paslaugų prieinamumas ir kokybė“. Nustatyta, kad viena iš problemos giluminių priežasčių yra sveikatos prevencinių priemonių trūkumas.

Tikslinės grupės, kurių problemas numatoma spręsti, yra Telšių regiono Mažeikių, Plungės, Telšių rajono savivaldybių bei Rietavo savivaldybės socialiai pažeidžiami, socialinę riziką (atskirtį) patiriantys asmenys, neįgalūs asmenys, senyvo amžiaus asmenys, vaikai, jaunimas, rizikos sveikatai veiksniais patiriantys asmenys, asmenys, priskiriami pagrindinių lėtinių neinfekcinių ligų didelės rizikos grupėms, taip pat vaikai, jaunimas ir jų aplinkos nariai (šeima, mokykla, bendruomenė).

Sprendžiant sveikatos prevencinių priemonių trūkumo problemą, didinant jų pasiūlą, įvairovę ir gerinant kokybę bei efektyvumą, paslaugos tikslinėms grupėms taps labiau prieinamos, padidės tikslinių grupių galimybės ir paskatos užsiimti sveikatos prevencija ir sveikatos raštingumo lygio kėlimu.

Telšių regiono savivaldybių gyventojų sveikatos rodikliai, pagrindžiantys pažangos priemonės poreikį, plačiau aprašyti Telšių regiono plėtros plano dalyje VII. Sveikata).

Regiono savivaldybės, atsižvelgdamos į opiausias gyventojų sveikatos problemas, planuoja įgyvendinti prevencines gyventojų sveikatos išsaugojimo, psichologinės gerovės ir atsparumo stiprinimo priemones, priklausomybės ligų prevencijos veiklas, didinti kokybiškų visuomenės sveikatos prevencijos paslaugų prieinamumą.

Išanalizavus **Mažeikių rajono savivaldybės** visuomenės sveikatos būklę, nustatytos šios problemos ir planuojamos priemonės pokyčiams pasiekti.

Nepakankamas sveikatos priežiūros paslaugų prieinamumas ir kokybė, sveikatos prevencinių priemonių trūkumas Mažeikių rajono savivaldybėje lemia nepakankamą gyventojų sveikatos išsaugojimo, stiprinimo, ligų prevencijos ir sveikatos raštingumo lygį, o tai sukelia didelį gyventojų sergamumą ir pirmalaikį mirtingumą.

Lietuva turi vieną iš prasčiausių rezultatų Europos Sąjungoje pagal išvengiamą mirtingumą. Nors Lietuvos gyventojai dažnai lankosi pas gydytojus, tai turi nepakankamos įtakos išvengiamo mirtingumo rodikliui. Prevencinės susirgimų priemonės neretai yra nepakankamos kokybės. Pagal 2022 m. atliktą tyrimą lietuvių gyvenimo trukmė – viena trumpiausių Europos Sąjungoje (ES) (po

Rumunijos ir Bulgarijos). Vidutiniškai 17 savo gyvenimo metų lietuviai praleidžia sirgdami lėtinėmis ligomis ar turėdami negalią. Maždaug ketvirtadalį mirčių Lietuvoje lemia su mityba susiję rizikos veiksniai (įskaitant mažą vaisių ir daržovių vartojimą ir didelį cukraus ir druskos suvartojimą). Tai gerokai viršija ES vidurkį (17 proc.). Tabako vartojimas, įskaitant pasyvų rūkymą, turėjo įtakos maždaug 14 proc. visų mirčių. Apie 6 proc. mirčių buvo siejama su alkoholio vartojimu, o 4 proc. – su mažu fiziniu aktyvumu. Sergamumo II tipo cukriniu diabetu 10 000 gyventojų rodiklis Lietuvoje per 2014-2019 m. laikotarpį padidėjo 40 procentų. Tokia informacija, remiantis 2019 m. Sveikatos rodiklių ir vertinimo instituto surinktais duomenimis, skelbiama EK Lietuvos sveikatos vertinimo ataskaitoje.

Susirgimai lėtinėmis ligomis, išvengiamas mirtingumas. Analizuojant Mažeikių r. gyventojų standartizuotą mirtingumą paskutinius 4 metus matyti, kad 2019-2021 m. šis rodiklis, kaip ir Lietuvoje, didėjo, tačiau 2022 m., lyginant su 2021 m. sumažėjo 9 proc. ir 2 proc. buvo mažesnis už Lietuvos rodiklį. 2022 m. pasikeitė dešimtmečiais nesikeitusios 3 pagrindinės gyventojų mirties priežastys Mažeikių rajono savivaldybėje. Nors ir toliau daugiausiai gyventojų miršta dėl kraujotakos sistemos ligų, antroje vietoje išliko mirtys dėl piktybinių navikų, tačiau trečioje vietoje atsидūrė mirtys nuo virškinimo sistemos ligų. Higienos instituto duomenimis, sergančių asmenų skaičius (ligotumas) kraujotakos sistemos ligomis 1000 gyventojų Mažeikių r. savivaldybėje 2021 m. buvo 327, tai yra šiek tiek aukštesnis už šalies vidurkį (325). Mažeikių r. savivaldybėje 2021 m. užregistruoti 3 832 asmenys, sergantys onkologinėmis ligomis, tai yra apie 8 proc. gyventojų. 2022 m. Mažeikių r. savivaldybėje buvo užregistruota 517 naujų susirgimų II tipo cukriniu diabetu atvejų. Susirgimų daugėja tarp visų amžiaus grupių žmonių, daugiausia dėl antsvorio ir nutukimo, netinkamos mitybos ir fizinio pasyvumo. Fizinio aktyvumo stoka – viena svarbiausių antsvorio ir nutukimo atsiradimo priežasčių. Mažeikių rajono savivaldybėje suaugusiųjų, užsiimančių energinga fizine veikla bent po 30 minučių 5 ir daugiau dienų per savaitę, 2018 m. buvo 30,4 proc., tai yra gerokai mažiau už šalies vidurkį, kuris buvo lygus 40,6 proc. Nutukusių asmenų skaičiaus 1000 gyventojų rodiklis per 2017–2021 m. laikotarpį Mažeikių rajono savivaldybėje padidėjo – 35 proc. (nuo 11,7 iki 15,8).

Vaikų fizinio aktyvumo stoka. Moksliniai tyrimai pateikia vis daugiau įrodymų apie ryšį tarp žemo fizinio aktyvumo lygio, pasyvios gyvensenos, pernelyg sėslaus elgesio ir neigiamų sveikatos rodiklių bei pasekmių sveikatai. Vaikai ir paaugliai rečiau mankštinaisi, nepakankamai vaikšto, mažai būna gryname ore. Dideli mokymosi krūviai, nuolatinis darbas kompiuteriu atliekant užduotis, besaikis bendravimas internetinėje erdvėje ir pan., pratina vaikus prie pasyvaus gyvenimo būdo, slopina fizinės veiklos poreikį. Moksliniai tyrimai rodo, kad pradinių ir vidurinių mokyklų mokinių pasyvi gyvenama ir pasyvi elgsena yra aukšto lygio, ypač savaitgaliais. 2020 metais visose Lietuvos savivaldybėse buvo atliktas mokyklinio amžiaus vaikų gyvensenos tyrimas, kuris parodė: tik trečdalis vaikų yra patenkinti savo išvaizda; mokyklinio amžiaus vaikų, kurie 5 ir daugiau dienų mankštinaisi ar sportuoja bent 60 minučių (skaičiuojant kartu su fizinio ugdymo pamokomis), dalis sudarė tik 37 proc. Remiantis Vaikų sveikatos stebėsenos informacinės sistemos duomenimis, Mažeikių rajono savivaldybėje 2021–2022 m. tik 63,4 proc. 2–17 m. amžiaus vaikų turėjo normalų kūno svorį. Antsvorį turinčių 2–17 m. amžiaus vaikų dalis sudarė 14,1 proc. Per mažas kūno svoris nustatytas 15,8 proc. vaikų. Nutukusių vaikų dalis sudarė 6,7 proc.

Senjorų sveikata. Visame Europos regione kasmet daugėja vyresnio amžiaus asmenų, todėl susiduriama su dideliais iššūkiais – ilgas gyvenimas nebūtinai reiškia sveiką gyvenimą, dažnai atvirkščiai – ilga gyvenimo trukmė susijusi su didesniu sergamumu, neįgalumu bei mirtingumu. Socialiniai ir ekonominiai veiksniai turi įtakos vyresnio amžiaus asmenų gyvenimui, sveikatos priežiūros paslaugų prieinamumui bei kokybei.

Higienos instituto visuomenės sveikatos stebėsenos sistemos duomenimis, Mažeikių rajone didėja sergančių psichikos ligomis asmenų skaičius 65 m. ir vyresnių amžiaus grupėje. 2017 m. tokių asmenų (diagnozė F00-F99 psichikos ir elgesio sutrikimai) savivaldybėje buvo 6285, 2021 m. skaičius padidėjo 19,5 proc. iki 7513. Sergančių asmenų 1000 gyventojų rodiklis Mažeikių rajono savivaldybėje buvo 145, ženkliai didesnis už šalies vidurkį, kuris buvo 117. Pasaulio sveikatos organizacijos (PSO) atliktas plataus masto tyrimas parodė, jog eliminavus mažo fizinio aktyvumo faktorių, sumažėtų bendras mirtingumas bei padidėtų vidutinė tikėtina gyvenimo trukmė.

Mirtingumas nuo psichikos ligų paskutinius ketverius metus taip pat viršijo Lietuvos vidurkį. Senjorai susiduria su lėtinėmis susirgimų gausa, miego sutrikimais, fizinių jėgų mažėjimu,

lėtiniais skausmais, mobilumo ir apsitarnavimo sunkumais, blogu subjektyviu sveikatos vertinimu, vartojamų medikamentų gausa, nepakankama mityba, socialine izoliacija ir kitais neigiamais veiksniais, kurie sukuria bendrą nevilties, slėgiantį gyvenimo foną.

Vaikų ir jaunimo psichoaktyvių medžiagų vartojimas. 2021 m. Higienos instituto vaikų gyvensenos tyrimo duomenys rodo, kad Mažeikių rajono savivaldybės mokyklose daugiau nei 20 proc. mokinių, vyresnių nei 11 metų, yra vartoję alkoholinius gėrimus, rūkę elektronines cigaretes ar naudoję panašius elektroninius įtaisus rūkymui. Palyginus su kitomis Europos šalimis, Lietuvos vaikai patenka tarp dažniausiai rūkančių ir alkoholinius gėrimus vartojančių bendraamžių. 2023 m. balandžio mėnesį Mažeikių rajono savivaldybės visuomenės sveikatos biuras Mažeikių rajono savivaldybės Narkotikų kontrolės komisijos sprendimu rajono ugdymo įstaigose atliko aplinkos paviršių tyrimą dėl narkotinių medžiagų paplitimo. 10 iš 18 ugdymo įstaigų rasta narkotinių medžiagų pėdsakų: iš viso tirta 90 paviršių, iš jų 37 mėginiai buvo teigiami, 53 – neigiami.

Siekiant spręsti aukščiau apibūdintas problemas Mažeikių rajono savivaldybėje, išnagrinėjus pasaulyje taikytas gerąsias praktikas ir tarptautinius standartus pagal Sveikatos apsaugos ministerijos pateiktas rekomendacijas (metodiką) bei remiantis moksliniais tyrimais, planuojami šie veiklų komplektai :

1. Prevencinės priemonės, stiprinančios Mažeikių rajono gyventojų sveikatą bei psichologinę gerovę ir atsparumą:

1.1. Sveikatą stiprinančios programos suaugusiems asmenims, turintiems riziką susirgti lėtinėmis ligomis, norintiems pakeisti gyvenimo būdą į sveikesnį ir susidoroti su lėtinių ligų keliamomis sveikatos problemomis.

1.2. Fizinį aktyvumą skatinančios ir sveikatą stiprinančios programos ugdymo įstaigas lankančioms vaikams.

1.3. Senjorų sveikos gyvensenos skatinimo programa.

2. Priklausomybės ligų prevencijos paslaugų prieinamumo didinimas ir įvairių iniciatyvų tikslinėse grupėse skatinimas:

2.1. Psichoaktyviųjų medžiagų vartojimo prevencinės veiklos vaikams ir jaunimui bei juos supančiai bendruomenei.

Projekto veiklose bus sudaryta galimybė dalyvauti socialiai pažeidžiamiems, socialinę riziką (atskirtį) patiriantiems asmenims, neįgaliems asmenims, senyvo amžiaus asmenims, vaikams, jaunimui, rizikos sveikatai veiksniais patiriantiems asmenims, asmenims, priskiriamiems pagrindinių lėtinių neinfekcinių ligų didelės rizikos grupėms.

Išanalizavus **Plungės rajono savivaldybės** visuomenės sveikatos būklę, nustatytos šios problemos ir planuojamos priemonės pokyčiams pasiekti:

2022 metais suaugusiųjų gyventojų gyvensenos stebėsenos tyrimo duomenimis, 35,9 proc. plungiškių teigė turintys ilgalaikių sveikatos problemų, t.y. šiek tiek mažiau už šalies vidurkį, kuris buvo lygus 36,9 proc. Penktadalis apklaustųjų bandė pakeisti savo gyvenseną, bet deja nepavyko. 21,8 proc. dalyvavusių apklausoje Plungės rajono gyventojų bandė pakeisti gyvenseną ir jiems pavyko. Fiziškai aktyvesni tapo 30,3 proc., o sveikiau maitintis pradėjo 26,5 proc. apklaustųjų. Energinga fizine veikla, kai reikia didesnių nei įprasta pastangų, pagreitėja kvėpavimas ir pulsas 5 ir daugiau dienų per savaitę užsiima 38,5 proc. Plungės rajono gyventojų. Neužsiima jokia aktyvia fizine veikla net 17 proc. apklaustų Plungės rajono gyventojų.

Analizuojant Plungės rajono savivaldybės gyventojų sveikatos duomenis, nustatyta, kad sergančiųjų II tipo cukriniu diabetu per 2014-2019 m. padidėjo 52 procentais. Sergamumas II tipo cukriniu diabetu yra susijęs su gyvenimo būdu, nutukimu, kurį lemia fizinio aktyvumo stoka. Nutukusių asmenų skaičiaus 1000 gyventojų rodiklis per 2017 - 2021 m. laikotarpį Plungės rajono savivaldybėje augo beveik dvigubai, nuo 7,45 asmenų 1000 gyventojų 2017 m. iki 14,02 asmenų 1000 gyventojų 2021 m., ir tai buvo didžiausias augimas tarp regiono savivaldybių.

2020 m. Plungės rajono savivaldybės visuomenės sveikatos biuras atliko tyrimą, kuriuo metu buvo nustatyta, kad tarp Plungės rajono 9 –12 klasių moksleivių elektroninės cigaretės yra tokios pat populiarios kaip ir paprastos (64,2 proc. ir 61,1 proc.), bent kartą per savaitę tabako gaminius vartoja beveik ketvirtadalis (25,4 proc.) moksleivių, alkoholinius gėrimus yra vartoję

panašus procentas merginų ir vaikų (atitinkamai 77,9 proc. ir 76,5 proc.), 15,1 proc. respondentų yra vartoję psichoaktyvias medžiagas, 1 iš 3 devyniolikamečių per savo gyvenimą yra vartojęs kokią nors narkotinę medžiagą, pusė respondentų, kada nors vartojusių marihuaną, ją vartoja kasdien (53,8 proc.). Apie trečdalis respondentų atsakė sutinkantys ir visiškai sutinkantys, kad vartoti tabako gaminius vis dar yra madinga (30,4 proc.), net 6 iš 10 Plungės rajone gyvenančių jaunuolių mano, kad jauniems žmonėms vartoti alkoholį linksminantis yra įprasta (60 proc.).

Išnagrinėjus pasaulyje taikytas gerąsias praktikas ir tarptautinius standartus pagal Sveikatos apsaugos ministerijos pateiktas rekomendacijas (metodiką) bei remiantis moksliniais tyrimais, planuojamos šios veiklos pokyčiams pasiekti:

1. Prevencinės priemonės, stiprinančios visuomenės sveikatą bei psichologinę gerovę ir atsparumą. Planuojami sveikos gyvensenos skatinimo užsiėmimai - mankštos baseine (vandens aerobika)+ plaukiojimas, judesio terapija, pilates, aerobinės/anaerobinės mankštos, joga, vasaros mankštos, kineziterapinės mankštos, tinklinio treniruotės, garso, meno terapija, sveikos gyvensenos skatinimo stovykla. Dėmesys sveikos gyvensenos skatinimui, psichologinei gerovei bei psichologinio atsparumo didinimui.

1. Lėtinių neinfekcinių ligų prevencijos veiklos, prevencinės priemonės mitybos įpročiams keisti, pasaulinės diabeto dienos švietėjiški renginiai, metodinės medžiagos rengimas. Planuojamas gliukozės kiekio kraujyje ištyrimas prieš kiekvieną veiklą, stovyklos, paskaitos, žygiai dviračiais ir pėsčiomis, mankštos baseine, (vandens aerobika)+ plaukiojimas. Atsavorį ar nutukimą turintiems asmenims.

2. Priklausomybės ligų prevencijos (psichoaktyviųjų medžiagų vartojimo mažinimo) paslaugų prieinamumo didinimas ir įvairių iniciatyvų tikslinėse grupėse skatinimas. Šioje veikloje dalyvaus Plungės rajono jaunimas (nuo 10 iki 29 m.), kurie sudarys 70 proc. visų dalyvių ir jų šeimos nariai, bendruomenė, mokykla. Planuojama Šeimos stovykla „Suprask mane“ vaikams nuo 10 m iki 17 m. ir jų tėvams, grupiniai užsiėmimai tėvams ir vaikams su psichologu tarpusavio ryšio stiprinimui + dienos išvyka (baseinas ar kita sveikatingumą skatinanti veikla) vaikams 10+ ir jų tėvams. Eksperimentuojančio su psichoaktyviosiomis medžiagomis jaunimo pritraukimas į užimtumą. Dienos stovykla. Tikslinė grupė – nuo 15 iki 17 m. Psichologo ar psichiatro paslaugų ciklas. Tikslinė grupė 10+; Psichologo ar psichiatro paslaugų ciklas, 10+ metų vaikų tėvai, jų pedagogai.

Išanalizavus **Rietavo savivaldybės** visuomenės sveikatos būklę, nustatytos problemos ir planuojamos veiklos pokyčiams pasiekti.

Pagal Pasaulio sveikatos organizacijos rekomendacijas, vaikai ir paaugliai nuo 5 iki 17 m. turėtų būti fiziškai aktyvūs bent 60 min. per dieną, užsiimant vidutine ar didelio intensyvumo fizine veikla – daugiausiai aerobine. Rekomenduojama įtraukti intensyviai aerobinio aktyvumo fizines veiklas bent 3 kartus per savaitę, kurios stiprintų raumenis ir kaulus.

Remiantis Rietavo savivaldybės mokinių gyvensenos stebėsenos tyrimais¹, 38,5 proc. mokinių 5 ir daugiau dienų mankština ar sportuoja bent 60 minučių (skaičiuojant kartu su fizinio ugdymo pamokomis). Projekto veiklomis bus siekiama ir išlaikyti pasiektą mokinių fizinio aktyvumo lygį ir toliau jį didinti. Mokinių, kurie jaučiasi pakankamai laimingi ar labai laimingi vertindami savo dabartinį gyvenimą, statistiškai reikšmingai sumažėjo nuo 83 proc. iki 75,3 proc. Mokinių, kuriuos per paskutinius 2 mėnesius mušė ar kitaip fiziškai baudė tėvai statistiškai padidėjo nuo 3,8 proc. iki 5,9 proc.

Rietavo savivaldybė pagal vaikų dalyvavimo dantų dengimo silantinėmis medžiagomis programoje (proc.) rodiklį patenka į 58 vietą tarp 60 savivaldybių ir yra raudonoje zonoje. Rietavo savivaldybės vaikų dalyvavimo dantų dengimo silantinėmis medžiagomis programoje (proc.) rodiklio pokyčio tendencija mažėjanti. Rietavo savivaldybės vaikų dalyvavimo dantų dengimo silantinėmis medžiagomis programoje (proc.) rodiklio reikšmė yra prastesnė nei Lietuvos vidurkis. 2022 m. Rietavo savivaldybės vaikų dalyvavimo dantų dengimo silantinėmis medžiagomis

¹ Nuoroda internete:

https://www.hi.lt/uploads/Visuomenes_sveikatos_technologiju_centras/2020_vaiku_gyvensenos_rodikliu_suvestine-ataskaita.pdf

programoje rodiklis siekia 2,4 proc. (3 metų vidurkis nesiskiria – 2,9 proc.). 2022 m., lyginant su 2021 m., Rietavo savivaldybės 6-13 m. vaikų, turinčių sveikus dantis, sumažėjo nuo 13,7 proc. iki 11,9 proc. 6-13 m. vaikų dantų kpi+KPI indeksas yra aukštas, 2022 m. siekia 6,1.

Remiantis Visuomenės sveikatos stebėsenos informacinės sistemos duomenimis, 2021 metais Rietavo savivaldybėje standartizuoto mirtingumo 100 000 gyventojų rodiklis pagerėjo, t.y. sumažėjo ir buvo žemesnis už Lietuvos vidurkį (Rietavo 1571,9 atvejai 100 000 gyv., Lietuvos – 1642,2 atvejai 100 000 gyv.); pagal šį rodiklį Rietavo savivaldybė buvo tarp 9 mažiausio standartizuoto mirtingumo 100 000 gyv. savivaldybių iš 60-ties. Tačiau ankstesniu laikotarpiu, t.y. nuo 2018 m. iki 2020 m. Rietavo savivaldybės gyventojų standartizuotas mirtingumas buvo didesnis nei Lietuvos gyventojų. Kraujotakos sistemos ligos yra dažniausia mirčių priežastis tiek Rietavo savivaldybėje, tiek ir Lietuvoje: 2022 m. Rietavo savivaldybės gyventojų mirtys nuo kraujotakos sistemos ligų sudarė 51,3 proc. visų mirčių. Gyventojų mažas fizinis aktyvumas, netinkama mityba, rūkymas ir alkoholio vartojimas – tai veiksniai, kurie lemia gyventojų ligotumą ir mirtingumą.

2021 m. Rietavo savivaldybės gyventojų išvengiamo mirtingumo rodiklio reikšmė geresnė nei Lietuvos vidurkis. Rietavo savivaldybės gyventojų išvengiamos mirtys 2021 m. sudarė 26,4 proc. visų Rietavo savivaldybės gyventojų mirčių (33 išvengiamos mirtys), o Lietuvoje – 27,2 proc. visų mirčių sudaro išvengiamos mirtys (13035 išvengiamos mirtys). Rietavo savivaldybėje prevencinėmis priemonėmis išvengiamas mirtingumas yra aukštesnis negu tinkamu gydymu išvengiamas mirtingumas.

Siekiant gerinti sveikatos prevencinių priemonių prieinamumą Rietavo savivaldybėje, planuojama:

1. *Sveikatos stiprinimo paslaugų teikimas*, kurio tikslas – mažinti sveikatos priežiūros paslaugų teikimo netolygumus tarp miesto ir kaimo, didinti visuomenės sveikatos paslaugų prieinamumą kaimiškoje teritorijoje. Didinti gyventojų sveikatos raštingumo lygį, fizinį aktyvumą, psichologinę gerovę.

2. *Bendruomeninės programos skirtos priklausomybių mažinimui įgyvendinimas*, kurio tikslas – bendruomenės bendradarbiavimo programos įgyvendinimas, siekiant mažinti psichoaktyvių medžiagų vartojimą.

Sveikatos stiprinimo paslaugų teikimas. Rietavo savivaldybėje bus įgyvendinamos inovatyvios ir kompleksinės visuomenės sveikatos paslaugos, mažinančios lėtines neinfekcines ligas sukeliančius veiksniai, didinančios sveikatos raštingumą, visuomenės sveikatos paslaugų prieinamumą ir kokybę tikslinėms grupėms, vykdant šias veiklas:

1. Kompleksinės ikimokyklinio amžiaus vaikų dantų valymo pamokėlės su įsigijamomis priemonėmis (dantų šepetukai, pasta). (<https://publichealthscotland.scot/our-areas-of-work/primary-care/dental-care/childsmile/>).

2. Kompleksiniai 6-15 metų vaikų terapiniai mokymai nerimui mažinti. 6 dienų terapinė stovykla. Kurios metu vyks grupiniai užsiėmimai emocinei, fizinei ir psichologinei sveikatai gerinti, sveikos gyvensenos raštingumui didinti. (<https://www.acacamps.org/resources/summer-camp-therapeutic-tool-reducing-anxiety-youth>).

3. Intervencinė vaikų sveikatos ugdymo programa. 5 dienų stovykla. <https://pubmed.ncbi.nlm.nih.gov/29893164/>

4. Kompleksinė programa „AŠ GALIU“ suaugusiems. Programą sudarytų kompleksinis paketas: motyvacinė konsultacija ir programos dalyviui parengimas; Grupinis konsultavimas dėl sveikos mitybos; Grupinis konsultavimas ir mokymai dėl rūkymo metimo ir alkoholio vartojimo (dalyvauja 6-7 asmenys iš grupės, esant poreikiui gali būti ir daugiau); Psichinės sveikatos stiprinimas per grupinį konsultavimą ir mokymą; grupinis konsultavimas ir mokymai dėl miego gerinimo, miego gerinimo užsiėmimai; fizinės veiklos). Paslauga bus teikiama socialiai pažeidžiamiems, socialinę riziką (atskirti) patiriantiems asmenims, neįgaliems asmenims, rizikos sveikatai veiksniais patiriantiems asmenims, asmenims, priskiriamiems pagrindinių lėtinių neinfekcinių ligų didelės rizikos grupėms. (<https://webgate.ec.europa.eu/dyna/bp-portal/best-practice/68>)

5. Kompleksinė senjorų programa. Tai 3 mėnesius trunkanti gyvenimo įgūdžių programa senyvo amžiaus asmenims, apimanti grupinius fizinius užsiėmimus, sveiką mitybą ir psichologinės gerovės užsiėmimus. Trijų mėnesių laikotarpyje buvo vykdomi: fizinio aktyvumo užsiėmimai (kartą per savaitę); 12 psichologinės gerovės užsiėmimai (kartą per savaitę); muzikos terapija; sveikos mitybos mokymai arba individualūs planai. <https://www.sciencedirect.com/science/article/pii/S0167494324000165>.

6. Inovatyvi programa depresijos mažinimui. FOVEA programos trukmė 8 savaitės (2 val. per savaitę) vykdomi mindfulness ir kognityvinės elgesio terapijos ciklai. Mokymai dalyviams padės sumažinti stresą, nerimą ir depresiją bei padidinti pasitenkinimą gyvenimu. <https://iaap-journals.onlinelibrary.wiley.com/doi/abs/10.1111/aphw.12216>

Tikslinė grupė – Rietavo savivaldybės gyventojai socialiai pažeidžiami, socialinę riziką (atskirtį) patiriantys asmenys, neįgalūs asmenys, senyvo amžiaus asmenys, vaikai, jaunimas, rizikos sveikatai veiksniais patiriantys asmenys, asmenys, priskiriami pagrindinių lėtinių neinfekcinių ligų didelės rizikos grupėms.

Bendruomeninės programos skirtos priklausomybių mažinimui įgyvendinimas.

Remiantis Rietavo savivaldybės mokinių gyvenimo stebėsenos tyrimais, žalingų įpročių pokyčiai: 2020 m., lyginant su 2016 m., elektroninių cigarečių rūkymas arba naudojimas panašių elektroninių įtaisų rūkymui, statistiškai reikšmingai *padaugėjo*. Per paskutinius 12 mėnesių bent kartą rūkusiųjų elektronines cigaretes ar naudojusiujų panašius elektroninius įtaisus rūkymui, statistiškai reikšmingai *padaugėjo* nuo 8,1 proc. iki 23,1 proc. ($p < 0,05$). Mokyklinio amžiaus vaikų, kurie bent kartą per savo gyvenimą vartojo kitus narkotikus ir kanapes, dalis mažai pakitus nuo 1,2 proc. iki 1,1 proc. Mažinant žalingus įpročius jaunimo tarpe bus įgyvendinti kompleksiniai mokymai „Tu gali“. Intervencijos bus skirtingose grupėse ir nukreiptos į socialinių ir sveikatos raštingumo žinių ir įgūdžių suteikimą siekiant mažinti priklausomybes, skirta 12-14 metų paaugliams, tėvams ir bendruomenei (<https://webgate.ec.europa.eu/dyna/bp-portal/best-practice/287>). Planuojama, kad apie 70 proc., veiklose dalyvaujančių asmenų bus vaikai, jaunimas ir apie 30 proc. dalyvaujančių asmenų vaikų, jaunimo aplinkos nariai (šeimos, mokyklos, bendruomenės nariai). Tikslinė grupė – vaikai, paaugliai, jaunimas ir jų aplinkos nariai (šeima, mokykla, bendruomenė).

Bus teikiamos nemokamos, kompleksinės paslaugos, nukreiptos į šių problemų prevenciją. Per inovatyviai pateiktą sveikatos informaciją, modernias, šiuolaikines priemones – fizinio aktyvumo projekcijas, praktinių muliažų panaudojimus bus didinami Rietavo savivaldybės vaikų, paauglių pozityvūs sveikatos elgsenos pokyčiai. Taip pat projekte planuojama mobili paslauga (specialistų nuvykimas į tolimesnius miestelius) Rietavo savivaldybėje, kuri leis užtikrinti paslaugų efektyvumą ir prieinamumą gyventojams. Numatytos veiklos yra pagrįstos mokslo įrodymais, pripažinta gerąja praktika ar tarptautiniais standartais pagal Sveikatos apsaugos ministerijos pateiktas rekomendacijas (metodiką).

Projektu planuojama mobili paslaugų plėtra (specialistų nuvykimas į tolimesnius miestelius, toliau nutolusius nuo savivaldybės centro) Rietavo savivaldybėje, kuri leis užtikrinti paslaugų efektyvumą ir prieinamumą gyventojams. Veiklos planuojamos kontaktiniu būdu, vykstant į ugdymo įstaigas, atviras jaunimo erdves, parkų erdves, sporto centro patalpas, VSB patalpas. Projekto metu bus vykdomos sveikatos ugdymo priemonės – tikslinių grupių asmenims organizuojami inovatyvūs mokymai, grupiniai užsiėmimai. Siekiant į sveikos gyvenimo veiklas pritraukti kuo didesnes Rietavo savivaldybės tikslinių grupių gyventojų grupes ir įvairiomis įsigytomis mokomosiomis priemonėmis inovatyviai perteikti sveikatos žinias ir suformuoti įgūdžius. Bus siekiama atkreipti dėmesį savivaldybės gyventojų dėmesį į sveikatos stiprinimo veiklas pasitelkiant naujausią sveikos informaciją, kuri bus atitinkama pagal tikslines amžiaus grupes. Projekto viešinimas regioninėje spaudoje, Rietavo savivaldybės ir Klaipėdos rajono savivaldybės visuomenės sveikatos biuro internetiniuose puslapiuose, informacinės skrajutės tėvams padės pasiekti tikslines grupes.

Šiame projekte numatytos veiklos bus skirtos kokybiškų visuomenės sveikatos priežiūros paslaugų prieinamumui Rietavo savivaldybėje didinti.

Projekto veiklos suplanuotos remiantis kitų šalių gerąją praktika, atitinkančios tarptautinius standartus pagal Sveikatos apsaugos ministerijos pateiktas rekomendacijas (metodiką) bei pagrįstos moksliniais tyrimais, kuriais nustatyta fizinio aktyvumo, pirmosios pagalbos teikimo, psichoaktyvių medžiagų naudojimo mažinimo nauda sveiko gyvenimo trukmei.

Išanalizavus **Telšių rajono savivaldybės** visuomenės sveikatos būklę, nustatyta, kad vaikų ir jaunimo sergamumas psichikos ir elgesio sutrikimais (F00-F99) Telšių rajone kasmet didėja: 2021 m. - 100 atv./1000 gyv. 2022 m. – 101,34 atv./1000 gyv., 2023 m. – 118,64 atv./1000 gyv. Telšių rajono savivaldybėje sergamumas psichikos ir elgesio sutrikimų ligomis yra 1,37 karto didesnis už Lietuvos vidurkį (Higienos instituto duomenys).

2020 m. Telšių rajono savivaldybėje didžiausias sergamumas buvo kraujotakos sistemos (3455,5 atv./10 000 gyv.), jungiamojo audinio ir raumenų bei skeleto (2537,1 atv./10 000 gyv.), psichikos ir elgesio sistemos (1643,7 atv./10 000 gyv.), nervų sistemos (1757,7 atv./ 10 000 gyv.) ligomis. Didėjo sergamumas II tipo cukriniu diabetu (Telšių r. - 55,6/10 000 gyv., Lietuvos – 50,4/10 000 gyv.). Visi rodikliai buvo aukštesni už Lietuvos vidurkius.

Higienos instituto duomenimis, Telšių rajono savivaldybės gyventojų, turinčių nutukimo diagnozę per 2017–2021 m. padaugėjo 17 proc., 2022 metais Telšių rajone nutukimas buvo nustatytas 120 asmenų, 65 m. ir vyresnių žmonių amžiaus grupėje.

Higienos instituto (2020 m.) mokyklinio amžiaus vaikų gyvensenos tyrimo duomenimis, Telšių rajono savivaldybėje tik 34,2 proc. mokyklinio amžiaus vaikų mankština penkis ar daugiau dienų per savaitę, t.y. mažiau už šalies vidurkį – 38,1 proc. Nepakankamas fizinis aktyvumas ir gyvensenos veiksniai skatina nutukimą, kuris didina riziką susirgti II tipo cukriniu diabetu, širdies ir kraujagyslių ligomis, sąlygoja lėtinius kaulų ir sąnarių pakitimus, tam tikras onkologines ir kitas su nutukimu susijusias ligas.

Viena iš pagrindinių priežasčių, lemiančių didelį gyventojų sergamumą ir pirmalaikį mirtingumą yra sąmoningo rūpinimosi savo sveikata stoka (PSO). 2021–2030 metų nacionaliniame pažangos plane² vieni iš nurodytų sprendimų susidariusiai situacijai gerinti yra stiprinti visuomenės psichologinį, emocinį atsparumą, daug dėmesio skiriant vaikų psichologinei būklei bei gerinant visuomenės sveikatą – t.y. skatinant keisti žmonių gyvenimo būdą, ugdant atsakingą požiūrį į sveikatą. Prevencinių priemonių taikymas padėtų ugdyti sveikatos raštingumą, fizinio aktyvumo įgūdžius, gerinti psichinę sveikatą.

Valstybės duomenų agentūros duomenimis ir įvertinus paskutinių metų gyventojų skaičiaus pokyčio tendencijas, vyresnio amžiaus asmenų skaičius šalyje yra didėjantis. Todėl vyresnio amžiaus žmonių sveikos gyvensenos įgūdžių ugdymas yra svarbi priemonė, siekiant vyresnio amžiaus žmonių sveiko senėjimo. Nuo miesto nutolusiose gyvenvietėse vyresnio amžiaus gyventojams sunkiau prieinamos prevencinės sveikatos stiprinimo priemonės, todėl blogėja vyresnio amžiaus gyventojų fizinė bei psichinė sveikata, didėja socialinė atskirtis, auga sveikatos netolygumai Lietuvos regionuose, trumpėja kokybiško gyvenimo trukmė.

Įgyvendinant pažangos priemonę, planuojama prevencinėmis priemonėmis didinti gyventojų sveikatos raštingumą ir skatinti sveiką gyvenimo būdą, mažinti psichoaktyvių medžiagų vartojimą ir stiprinti psichinę sveikatą, taip pat įgyvendinti priklausomybės ligų prevencijos priemones.

Planuojami veiksmai:

- Vaikų stovyklos, skirtos psichikos sveikatos stiprinimui, patiriamo nerimo mažinimui ir sveikatos raštingumo didinimui (6 d. stovyklos su nakvyne). Tikslinė grupė 6–15 m. vaikai.

- Programa skirta didinti gyventojų fizinį aktyvumą, gerinti psichinę sveikatą, ugdyti socialinius įgūdžius ir mažinti socialinę atskirtį. Tikslinė grupė – vyresnio amžiaus gyventojai, gyvenantys nuo miesto nutolusiose vietovėse ir patiriantys socialinę atskirtį. Programą sudaro: socialinių įgūdžių mokymas 4 sesijos po 45 min. Fizinio aktyvumo užsiėmimai 60 min trukmės kiekvieną savaitę. Psichologinio atsparumo mokymas – 12 sesijų po 45 min. Programos trukmė – 9 mėn.

² <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/c1259440f7dd11eab72ddb4a109da1b5?jfwid=32wf90sn>

Projekto veiksmai skirti gyventojų sveikatos raštingumui didinti, pasiekiant gyventojus, kuriems šios paslaugos yra reikalingiausios. Įgyvendinant priemones, bus prisidedama prie gyventojų sveikatos gerinimo, prevencinėmis priemonėmis išvengiama mirtingumo mažinimo bei psichologinio visuomenės atsparumo didinimo. Tai prisidės prie socialinių ir ekonominių skirtumų regione ir šalyje mažinimo.

Kita aktuali problema, kurią planuojama spręsti – psichoaktyvių medžiagų vartojimo paplitimas mokyklose.

Didelį susirūpinimą kelia žalingi būdai, kuriais bandoma įveikti stresą. Liūdniausia, kad norėdami nuvyti nerimą, paaugliai griebiasi svaigalų, narkotikų. Mokslininkai tvirtina, kad kuo jaunesnis žmogus pradeda vartoti psichoaktyvias medžiagas, tuo didesnė tikimybė progresuoti piktnaudžiavimui jomis, o vėliau ir išsivystyti priklausomybei.

Psichoaktyvių medžiagų vartojimas – viena aktualiausių problemų, kuriai spręsti reikalinga didinti priklausomybės ligų prevencijos paslaugų prieinamumą. 2020 m. Higienos instituto vaikų gyvensenos tyrimo rezultatai rodo, kad Telšių rajono savivaldybėje psichoaktyvių medžiagų vartojimo paplitimas yra didesnis už šalies vidurkį. Iš 633 apklaustų moksleivių, 26,5 proc. respondentų per 30 dienų bent kartą rūkė elektronines cigaretes ar naudojo kitus elektroninius prietaisus, o Lietuvos vidurkis 20,1 proc., 5,4 proc. rūkė tabako gaminius, o 12,8 proc. apklaustųjų nurodė, kad per paskutines 30 dienų vartojo alkoholinius gėrimus, Lietuvos vidurkis 10,6 proc., o per paskutinius 12 mėnesių, bent kartą vartojo 25, 4 proc., o Lietuvos vidurkis 21,9 proc.

Vis daugiau mokslinių tyrimų rodo, kad paauglių priklausomybės yra susijusios su daugybe neigiamų vystymosi rezultatų, įskaitant prastus akademinis rezultatus, depresiją, socialinį nerimą, smurtinį elgesį ar net savižudybę.

Tikslinė grupė – vaikai, jaunimas ir jų aplinkos nariai.

Planuojami veiksmai problemai spręsti:

- psichoaktyvių medžiagų vartojimo prevencijos programa „Gyvai“. Mokymai mokytojams, socialiniams darbuotojams, psichologams, visuomenės specialistams. Trukmė – 2 dienos, viso 16 ak. val. Seminarai tėvams. Vienai grupei bus vedami 3 užsiėmimai iki 1,5 val. Pamokos vaikams vienai grupei 12 užsiėmimų po 2 ak. val. Tikslinė grupė – vaikai, jaunimas ir jų aplinkos nariai.

- Festivalis nerūkantiems: festivaliai nerūkantiems, nerūkymo šventės „Linksminkis sveikai“ (angl. "Have healthy fun"), siekiant skatinti jaunų žmonių laisvalaikį be psichoaktyvių medžiagų. Šiose šventėse skleidžiama mokomoji informacija. Sudaromi dalyvių sąrašai. Festivalio dalyviams atliekamas anglies monoksido CO iškvepiamame ore matavimas. Tikslinė grupė – jaunimas.

Veiklos bus įgyvendinamos kontaktiniu būdu grupiniuose užsiėmimuose. Paskaitos vyks savivaldybės ugdymo įstaigose, viešose erdvėse, nuo miesto nutolusiose kaimiškose vietovėse ir kitose patalpose.

Projekto veiklos, skirtos kokybiškų visuomenės sveikatos priežiūros paslaugų prieinamumui didinti, yra pagrįstos mokslo įrodymais, pripažinta gerąja praktika ar tarptautiniais standartais, pagal Sveikatos apsaugos ministerijos pateiktas rekomendacijas (metodiką).

Telšių regiono savivaldybėse visuomenės sveikatos priežiūros funkciją (įskaitant visuomenės sveikatos stiprinimą) įgalioti vykdyti visuomenės sveikatos biurai projekto veiklas suplanavo remdamiesi gerąja praktika, jos atitinka tarptautinius standartus pagal Sveikatos apsaugos ministerijos pateiktas rekomendacijas (metodiką) bei pagrįstos moksliniais tyrimais.

Priemonės įgyvendinimu Telšių regione bus pasiekta kiekybinių ir kokybinių pokyčių: padidės sveikatos prevencijos viešosios paslaugos gavėjų skaičius, pagerės sveikatos prevencinių paslaugų prieinamumas ir kokybė, gyventojų bazinių poreikių užtikrinimas.

Pažangos priemonės įgyvendinimas prisidės prie RPP poveikio rodiklio „Prevencinėmis priemonėmis išvengiama mirtingumas (standartizuotas)“ | mirusiųjų skaičius 100 tūkst. gyventojų pagerinimo nuo 289 (2020 m.) iki 170 (2029 m.).

Visų tikslinių grupių poreikiai, atsižvelgiant į demografines, technologines ar kitas pažangos priemonei aktualias tendencijas, šios pažangos priemonės įgyvendinimo ir 5 metų po pažangos priemonės įgyvendinimo pabaigos laikotarpiu bus tik didėjantys dėl socialinių – ekonominių tendencijų, socialinės atskirties augimo, psichoaktyviųjų medžiagų plitimo, viešųjų paslaugų prieinamumo netolygumų, kai kurių visuomenės sveikatos rodiklių blogėjimo, visuomenės senėjimo ir kitų veiksnių.

Sveikatos prevencinėms paslaugoms plėtoti ankstesniu laikotarpiu Telšių regiono savivaldybėse buvo vykdytos pavienės investicijos, iš esmės nesprendžiančios iškeltų problemų.

2014-2020 m. ES fondų investicijų programavimo laikotarpiu Telšių regiono savivaldybėse buvo įgyvendinti priemonės Nr. 08.4.2-ESFA-R-630 „Sveikos gyvensenos skatinimas regioniniu lygiu“ projektai. Tačiau šios investicijos nebuvo pakankamos, buvo atliepti tik kai kurių tikslinių grupių poreikiai.

III SKYRIUS PAŽANGOS PRIEMONĖS ĮGYVENDINIMO TERITORIJA

Pažangos priemonė įgyvendinama keturių Telšių regiono savivaldybių teritorijoje - Mažeikių, Plungės, Telšių rajonų savivaldybėse ir Rietavo savivaldybėje.

IV SKYRIUS PAŽANGOS PRIEMONĖS VEIKLOS, PROJEKTŲ VYKDYTOJAI IR PARTNERIAI

Pažangos priemonės veikla – Kokybiškų visuomenės sveikatos paslaugų prieinamumo gerinimas Telšių regione.

Įgyvendinant pažangos priemonės veiklą, bus sprendžiama Telšių regiono plėtros 2022 – 2030 m. plane numatyta problema – „Nepakankamas socialinių ir sveikatos priežiūros paslaugų prieinamumas ir kokybė“, kurios viena iš giluminių priežasčių yra sveikatos prevencinių priemonių trūkumas.

Galimi pareiškėjai. Vadovaujantis Visuomenės sveikatos priežiūros įstatymo (toliau – VSPĮ) 6 straipsnio 2 dalimi, savivaldybėse visuomenės sveikatos priežiūrą (įskaitant visuomenės sveikatos stiprinimą) įgaliotos vykdyti savivaldybių įsteigtos visuomenės sveikatos priežiūros biudžetinės įstaigos – savivaldybių visuomenės sveikatos biurai, turintys kvalifikuotus specialistus ir ekspertinę šio darbo patirtį. Kitų galimų paslaugų tiekėjų, kurie galėtų vykdyti kokybiškas visuomenės sveikatos priežiūros paslaugų prieinamumo veiklas, pagrįstas mokslo įrodymais, pripažinta gerąja praktika ar tarptautiniais standartais pagal Sveikatos apsaugos ministerijos pateiktas rekomendacijas, savivaldybėse nėra. Todėl projektų atranka vykdoma planavimo būdu, projektų vykdytojai – visuomenės sveikatos biurai.

Galimi partneriai – savivaldybių administracijos, kurios prisidės prie projekto finansavimo, ir/ar nevyriausybinės organizacijos, nuolat dirbančios su tiksline grupe. Partneriai atliktų organizacinį/koordinacinį vaidmenį įgyvendinant projektą.

V SKYRIUS PAŽANGOS PRIEMONĖS PROJEKTŲ ATRANKA

Projektų atranka bus organizuojama planavimo būdu, kuris taikomas projektams, kuriais įgyvendinamos Lietuvos Respublikos teisės aktuose nustatytos funkcijos ir veiklos, kurie priskirtini valstybės ar savivaldybių institucijoms ar įstaigoms ar jų kontroliuojamiems juridiniams asmenims ir kuriais tiesiogiai prisidedama prie pažangos priemonės įgyvendinimo ir joje numatytų rezultatų pasiekimo, vadovaujantis Strateginio valdymo metodikos 135.2 punkto nuostatomis. Siekiama, kad viešosios paslaugos būtų tolygiai pasiskirsčiusios Telšių regione.

Projekto įgyvendinimo sprendinys yra vienas, nes yra apribojimų, dėl kurių kiti sprendiniai negali būti įgyvendinami:

Projekto veiklos, skirtos kokybiškų visuomenės sveikatos priežiūros paslaugų prieinamumui didinti yra pagrįstos mokslo įrodymais, pripažintos gerąja praktika ar tarptautiniais standartais pagal Sveikatos apsaugos ministerijos pateiktas rekomendacijas (metodiką).

VI SKYRIUS PAŽANGOS PRIEMONĖS PRISIDĖJIMAS PRIE HORIZONTALIŲJŲ PRINCIPŲ ĮGYVENDINIMO

Lentelė Nr. 1

Eil. Nr.	Horizontalieji principai (toliau – HP)	Informacija apie pažangos priemonės prisidėjimą prie HP
1.	Darnaus vystymosi	Pažangos priemonės įgyvendinimas tiesiogiai prisidės prie Darnaus vystymosi HP įgyvendinimo, nes ji orientuota į visuomenės gerovės augimą, kuri yra sudėtinė Darnaus vystymosi dalis. Įgyvendinant pažangos priemonę, bus stiprinama visuomenės sveikata, didinamas sveikatos paslaugų prieinamumas, tuo prisidedama prie darnaus vystymosi principo įgyvendinimo.
2.	Inovatyvumo (kūrybingumo)	Priemonės veiksmams / projektais tiesiogiai prisidėti prie inovatyvumo (kūrybingumo) horizontaliojo principo įgyvendinimo nenumatyta.
3.	Lygių galimybių visiems	Pagal priemonę rengiamuose ir įgyvendinamuose projektuose bus numatomos veiklos, užtikrinančios vienodas teises ir galimybes naudotis paslaugomis visiems asmenims, nepaisant jų lyties, tautybės, rasinės ar etninės kilmės, pilietybės, kalbos, religijos, tikėjimo, įsitikinimų ar pažiūrų, negalios, sveikatos būklės, socialinės padėties, amžiaus, seksualinės orientacijos ar kitų bruožų. Bus atsižvelgiama į neįgaliųjų, moterų ir vyrų, skirtingų amžiaus grupių, tautinių mažumų ir kitų galinčių patirti diskriminaciją grupių poreikius ir numatytos lygių galimybių principą įgyvendinančios priemonės.

VII SKYRIUS IŠANKSTINĖS SĄLYGOS

Pažangos priemonės įgyvendinimu bus prisidedama prie RPP regioninės pažangos priemonės „Gerinti kokybiškų visuomenės sveikatos paslaugų prieinamumą regionuose“ poveikio rodiklio „Prevencinėmis priemonėmis išvengiama mirtingumas 100000 gyv.“ pasiekimo, jai priskirta išankstinė sąlyga – patvirtintose regionų plėtros planų priemonėse turi būti tik tie projektai, kuriuose numatytos veiklos, skirtos kokybiškų visuomenės sveikatos priežiūros paslaugų prieinamumui didinti, yra pagrįstos mokslo įrodymais, pripažinta gerąja praktika ar tarptautiniais standartais pagal Sveikatos apsaugos ministerijos pateiktas rekomendacijas (metodiką).

Išankstinės sąlygos atitikimas turi būti aprašytas projekto įgyvendinimo plane:

- kaip projektas atitinka pripažintas gerąsias praktikas ar tarptautinius standartus, taikomus *paslaugos organizavimui* (nurodoma, kaip bus užtikrinamas veiklų organizavimas pagal Sveikatos apsaugos ministerijos tinklalapyje skelbiamas rekomendacijas (metodiką) (šių dokumentų skyrius, punktus ir pan.) (atitiktis vertinama pagal Europos psichoaktyviųjų medžiagų vartojimo prevencijos kokybės standartus);

- kaip projektas atitinka pripažintas gerąsias praktikas, tarptautinius standartus ar mokslo įrodymus, *taikomus paslaugos turiniui* (nurodoma, kaip bus užtikrinama veiklų turinio atitiktis

Sveikatos apsaugos ministerijos tinklalapyje skelbiamoms rekomendacijoms (metodikai), atitiktis pripažintoms gerosioms praktikoms, tarptautiniams standartams, rekomendacijoms ar mokslo įrodymams).

**VIII SKYRIUS
PAŽANGOS PRIEMONĖS STEBĖSENOS RODIKLIAI**

Lentelė Nr. 2

Pažangos priemonės veiklų produkto rodikliai							
Veiklos pavadinimas	Rodiklio kodas	Rodiklio pavadinimas, matavimo vienetas	Rodikliui pasiekti planuojama panaudoti pažangos lėšų suma, Eur		Siektinos rodiklio reikšmės		Siektinos rodiklio reikšmės nustatymo pagrindimas
			Iš viso	Iš jų ES, kitos tarptautinės finansinės paramos ir valstybės biudžeto lėšų suma	Tarpinė reikšmė (metai)	Galutinė reikšmė (metai)	
1	2	3	4	5	6	7	8
Kokybiškų visuomenės sveikatos paslaugų prieinamumo gerinimas Telšių regione.	P.S.2.1519	Asmenys, dalyvavę sveikatos raštingumo didinimo veiklose asmenys	1116556	949072	0 (2024)	2619 (2029)	Siektina pažangos priemonės veiklos produkto rodiklio reikšmė 2029 m. nustatyta remiantis savivaldybių planuojamais pasiekti rodikliais. Planuojamas regiono savivaldybėse asmenų, dalyvavusių sveikatos raštingumo didinimo veiklose, skaičius – 2619 asmenų. Mažeikių rajono savivaldybėje planuojamas pasiekti rodiklis yra 1309 asmenys, Plungės rajono savivaldybėje – 330 asmenų, Rietavo savivaldybėje – 130 asmenų, Telšių rajono savivaldybėje 850 asmenų. Tarpinė rodiklio reikšmė planuojama 0, nes 2024 m. nė vienas projektas nebus baigtas įgyvendinti.
	P.B.2.0518	Paramą gavusių nacionalinio, regionų ar vietos	1116556	949072	0 (2024)	8 (2029)	Siektina pažangos priemonės veiklos produkto rodiklio reikšmė 2029 m. nustatyta remiantis savivaldybių planuojamais pasiekti rodikliais. Kiekvienos savivaldybės projekto pareiškėjai ir vykdytojai yra visuomenės sveikatos biurai su

		lygmens viešojo administravi mo ar viešąsias paslaugas teikiančių įstaigų skaičius subjektų skaičius					partneriais – savivaldybių administracijomis, iš viso 8 nacionalinio, regionų ar vietos lygmens viešojo administravimo ar viešąsias paslaugas teikiančios įstaigos.
--	--	---	--	--	--	--	---

Lentelė Nr. 3

Pažangos priemonės rezultato rodikliai							
Rodiklio kodas	Rodiklio pavadinimas, matavimo vienetas	Pradinė rodiklio reikšmė (2023 metai)	Rodikliui pasiekti planuojama panaudoti pažangos lėšų suma, Eur		Siektinios rodiklio reikšmės		Siektinios rodiklio reikšmės nustatymo pagrindimas
			Iš viso	Iš jų ES, kitos tarptautinės finansinės paramos ir valstybės biudžeto lėšų suma	Tarpinė reikšmė (2024 metai)	Galutinė reikšmė (2029 metai)	
1	2	3	4	5	6	7	8
R.S.2.3523	Asmenų, po dalyvavimo veiklose pagerinusių sveikatos raštingumo kompetenciją,	0	1116556	949072	0 (2024)	80 (2029)	Siektina pažangos priemonės veiklos rezultato rodiklio reikšmė 2029 m. nustatyta remiantis savivaldybių planuojamais pasiekti rodikliais. Visos savivaldybės yra suplanavusios pasiekti, kad 80 proc. asmenų, po dalyvavimo veiklose bus pagerinę sveikatos raštingumo kompetenciją. Tarpinė rodiklio reikšmė planuojama 0, nes 2024 m. nė vienas projektas nebus baigtas įgyvendinti.

	dalis Procentai						
R.S.2.3526	Asmenų, palankiai vertinančių visuomenės sveikatos priežiūros paslaugų kokybę, dalis Procentai	0	1116556	949072	0 (2024)	80 (2029)	Siektina pažangos priemonės veiklos rezultato rodiklio reikšmė 2029 m. nustatyta remiantis savivaldybių planuojamais pasiekti rodikliais. Visos savivaldybės yra suplanavusios pasiekti, kad 80 proc. asmenų bus palankiai vertinantys visuomenės sveikatos priežiūros paslaugų kokybę. Tarpinė rodiklio reikšmė planuojama 0, nes 2024 m. nė vienas projektas nebus baigtas įgyvendinti.

Regiono plėtros tarybos
administracijos direktorius

_____
(parašas)

Julijana Gnadl

_____
(vardas ir pavardė)